

УДК 339.91+331.5 (477)

С. П. Ланська

ТРУДОРЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ПРАЦІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

*Статтю присвячено дослідженню сучасних викликів трансформації
трудоресурсного забезпечення міжнародного ринку праці та їх проявів в Україні*

*Базуючись на висновку, що міжнародний ринок праці характеризується
структурною динамічністю й асиметричністю розвитку, запропоновано перелік
актуальних проблем і системних викликів у сфері трудоресурсного забезпечення
міжнародного ринку праці. Наголошено, що зазначені глобальні виклики мають значний
вплив на Україну, поєднуючись із внутрішніми чинниками.*

*На основі результатів аналізу динаміки показників стану ринку праці України щодо
демографічної ситуації, міграційних потоків та структури робочої сили виявлено значне
скорочення чисельності населення країни та ємності ринку праці з одночасною зміною
структури робочої сили (старіння людських ресурсів, повільні темпи відновлення тощо).
Виявлені ознаки зниження наукового потенціалу країни, зумовленого скороченням
чисельності дослідників і кількості наукових установ та низьким рівнем фінансування
інноваційної сфери, дозволити зробити висновок щодо наявності розриву між наявним
освітнім потенціалом України та можливостями його реалізації у національній
економіці, що формується комплекс системних ризиків для трудоресурсного забезпечення
як внутрішнього, так і міжнародного ринку праці за участю України.*

*Акцентовано увагу на доцільності оновлення підходів до формування та реалізації
політики трудоресурсного забезпечення з метою збереження, розвитку і повернення
людського капіталу, а також інтеграції України до глобальних механізмів регулювання
трудова і міграційних потоків.*

Ключові слова: *трудоресурсне забезпечення, ринок праці, міжнародний ринок праці,
трудоресурсні потоки, зайнятість, робоча сила, міграція, глобалізація, цифровізація.*

DOI 10.34079/2518-1394-2025-15-29-98-109

**Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими
чи практичними завданнями.** Сучасний етап світогосподарського розвитку в умовах
глобалізації та транснаціоналізації економічної діяльності обумовив значущі
трансформації міжнародного ринку праці, визначивши зростаючу важливість його
ефективного трудоресурсного забезпечення. В контексті виникнення нових викликів, що
водночас часто є новими можливостями, різні країни відчують необхідність актуалізації
власних політик щодо регулювання потоків робочої сили з метою стимулювання
адаптивності людського капіталу, підвищення інституційної гнучкості та забезпечення
соціально-економічної стабільності.

Дослідження цих змін є актуальним для формування ефективних державних
механізмів управління ринком праці, що інтегруються в глобальну економічну систему.
Особливо значущою ця проблематика є для України, оскільки в умовах тривалого
воєнного часу й очікування поствоєнного відновлення належне трудоресурсне
забезпечення є ключовим елементом конкурентоспроможності країни й національної
економічної безпеки, а також чинником сталого економічного розвитку, враховуючи
специфіку українського ринку праці, євроінтеграційні прагнення та впливи глобалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах загострення проблем
трудоресурсного забезпечення міжнародного ринку праці у глобалізованій економіці

протягом останніх років посилюється увага науковців до процесів трансформації системи соціально-економічних відносин, механізмів взаємодії між її учасниками та нових викликів, що постають перед забезпеченням конкурентоспроможності робочої сили. Аспекти функціонування та розвитку міжнародного ринку праці висвітлено в дослідженнях українських науковців, зокрема О. Булатової, В. Вергуна, С. Калініної, В. Кудлай, Г. Смалійчук, Г. Старостенко та ін. Вагомий внесок у дослідження сучасних практик функціонування міжнародного ринку праці зроблено зарубіжними вченими та експертами, серед яких варто виділити праці Ф. Амодіо, Е. Бранкаті, П. Брумунда, К. Вакаса-Соріано, М. Ді Майо, К. Монтенегро, Т. Паккарда, Н. де Ру, Д. Херлі та ін. Проблематиці трансформаційних змін ринків праці та регулювання трудових потоків присвячені дослідження Міжнародної організації праці, Організації економічного співробітництва та розвитку, Світового банку та інших міжнародних інституцій.

Незважаючи на активізацію наукових досліджень у сфері трансформації міжнародного ринку праці та трудових забезпечення економічного розвитку, зростає потреба у вивченні механізмів регулювання робочої сили в умовах тривалої нестабільності, різких зовнішніх шоків і посилення глобальної конкуренції за людські ресурси. Все більшої актуальності набувають питання узгодження національних стратегій зайнятості з глобальними тенденціями сталого розвитку та підвищення здатності країн формувати адаптивні й стійкі моделі трудових забезпечення. Відповідно, пошук нових концептуальних підходів до регулювання трудових забезпечення ринку праці, особливо в Україні, набуває особливого значення.

Метою статті є дослідження сучасних викликів трансформації трудових забезпечення міжнародного ринку праці та їх проявів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Міжнародний ринок праці на сучасному етапі розвитку світової економіки характеризується структурною динамічністю й асиметричністю, що проявляються у зростанні глобальної мобільності людських ресурсів, посиленні конкуренції між країнами за робочу силу, поглибленні диспропорцій між попитом і пропозицією праці та формуванні нових моделей зайнятості, обумовлених цифровізацією та трансформацією виробничих процесів. У сучасній парадигмі функціонування міжнародного ринку праці провідне місце посідають процеси поширення гнучких форм зайнятості, зростання ролі дистанційної праці, переорієнтації попиту на залучення людського капіталу з міждисциплінарними (інтегративними) професійними компетентностями, а також підвищення залежності ринку праці від динаміки міграційних потоків. Водночас посилюються ризики щодо нерівномірного розподілу людського капіталу, демографічного старіння у розвинених країнах і депопуляції у країнах-донорах робочої сили, що зумовлює необхідність поглибленого аналізу особливостей міжнародного ринку праці як цілісної, але внутрішньо диференційованої системи.

Основні тенденції розвитку міжнародного ринку праці формуються в результаті структурних трансформацій в економіці, розвитку інноваційних процесів тощо. Структурно-інноваційні зрушення на міжнародному ринку праці активізують структурні зрушення на ринках праці практично всіх країн, змінюючи роль людини у створенні економічного результату (Калініна, Булатова, Кушнарєнко та Савченко, 2022, с. 119).

Функціонування міжнародного ринку праці як сукупності національних і регіональних ринків, об'єднаних рухом робочої сили та капіталу, визначається взаємодією чинників попиту й пропозиції та водночас підпадає під вплив низки макротрендів (цифровізація, демографічні трансформації, геополітичні виклики, політика рекрутингу країн-реципієнтів). Саме поєднання цих чинників породжує нові структурні зсуви і системні ризики, що вимагають комплексної та міждисциплінарної ідентифікації проблем для формування адекватної політики трудових забезпечення на глобальному рівні. Міжнародні звіти останніх років підкреслюють, що не зважаючи на відносну стійкість ринків праці після пандемії, саме багатовимірні трансформації (технологічні зрушення, міграція, зміна форм зайнятості) формують базис нових нерівностей і регуляторних

розривів (ILO, 2024, с. 71), що потребують адресної уваги як на міжнародному, так і на національному рівні.

В цьому контексті, базуючись на інформації аналітичних звітів Світового банку (The World Bank, 2025; Bossavie, Ozden, Rude and Zhou, 2025), МОП (ILO, 2021; ILO, 2024), ОЕСР (OECD, 2024), Всесвітнього економічного форуму (WEF, 2025), доцільно виокремити перелік актуальних проблем і системних викликів у сфері трудових ресурсів та забезпечення міжнародного ринку праці. До них належать наступні:

1. *Дисбаланс попиту і пропозиції праці та невідповідність компетентностей* як джерело структурного безробіття та втрат продуктивності праці: як на міжнародному, так і на національному рівнях попит роботодавців стає більш орієнтованим на цифрові й когнітивні навички, в той час як значна частина робочої сили є недостатньо підготовленою до цього, що зумовлює одночасний дефіцит працівників в одних галузях і надлишок – в інших (OECD, 2024; The World Bank, 2025, с. 8).

2. *Поширення нестандартних і платформних форм зайнятості* та їх вплив на системи соціального захисту працівників: в умовах гіг-економіки, збільшення дистанційної та платформної зайнятості традиційні моделі зайнятості змінилися, обумовивши необхідність актуалізації систем соціального захисту та гарантій трудових прав для працівників (ILO, 2024, с. 71-72).

3. *Масштабні міграційні потоки та загрози депопуляції для країн-донорів*: збільшення міграції робочої сили до країн-реципієнтів посилює конкуренцію за таланти та створює довгострокові ризики щодо втрати людського капіталу в країнах-донорах, що значною мірою посилює демографічний тиск і ускладнює відновлення після шоків (зокрема в умовах конфліктів) (ILO, 2021; The World Bank, 2025).

4. *Технологічна трансформація і ризик заміщення робочих місць*: автоматизація, цифровізація та впровадження штучного інтелекту зумовлюють заміщення рутинних трудових функцій, що вимагає оновлення політик безперервного навчання працівників і механізмів перерозподілу робочих ресурсів; без активних програм навчання та перекваліфікації технологічні зрушення можуть посилювати нерівність (OECD, 2024; WEF, 2025, с. 32).

5. *Нерівномірний розподіл переваг глобалізації та зростання нерівності*: глобалізація формує переваги для господарств і професій із високою доданою вартістю, але разом з тим може поглиблювати розриви доходів і можливостей між регіонами та соціальними групами, що визначається як системна проблема, яка впливає на стабільність ринків праці (ILO, 2024; OECD, 2024).

6. *Геополітичні шоки та їхній вплив на доступ до робочої сили*: конфлікти, торговельні обмеження та енергетичні шоки змінюють міграційні траєкторії та структуру попиту на працівників у різних регіонах, що для країн-партнерів і донорів окреслює потребу швидкої адаптації політик працевлаштування і мобілізації ресурсів, особливо значущим є зростання ризику для країн із слабкими інституційними механізмами (The World Bank, 2025; Bossavie, Ozden, Rude and Zhou, 2025).

7. *Регуляторні прогалини і потреба в міжнародному координуванні політик*: сучасні транснаціональні виклики зумовлюють необхідність координації політик працевлаштування, міграції та соціального захисту на міждержавному рівні, оскільки відсутність таких механізмів збільшує ризики фрагментації рішень і послаблення ефективності заходів, зростає потреба щодо забезпечення політичного діалогу й уніфікованих підходів (ILO, 2024; OECD, 2024).

Наведений перелік проблем демонструє, що трудові ресурси та забезпечення міжнародного ринку праці висвітлює питання не лише щодо кількості робочих місць, але й стосовно контролю якості людського капіталу, а також адаптивності інституцій і здатності політик враховувати багатофакторні ризики.

Зазначені глобальні виклики мають значний вплив на Україну. При цьому їх прояви здійснюються разом із впливом внутрішніх чинників – і загальний вплив має синергетичний ефект, що зумовлює особливості національного контексту трудових ресурсів ринку праці.

Найбільшим викликом для України щодо формування та регулювання трудових ресурсів є зменшення загальної чисельності населення та, відповідно, чисельності робочої сили. Відповідно до даних Державної служби статистики України, протягом періоду незалежності чисельність населення країни значно скоротилась: у 1991 р. в країні проживало 51,9 млн осіб, у 2001 р. – 48,9 млн осіб; у 2011 р. – 45,8 млн осіб; станом на початок 2022 р. – 41,2 млн осіб (ДССУ, 2025е). За оцінками відділу народонаселення ООН чисельність населення України на початок 2023 р. становила 37,7 млн осіб, 2024 р. – 37,9 млн осіб, 2025 р. – 39,0 млн осіб (UNPD Data Portal, 2025). Отже зменшення чисельності населення України за 34 роки становило 25,0 %.

Беззаперечно негативним є вплив війни на демографічні показники: окупація територій і людські втрати на війні обумовили стрімке зменшення загальної чисельності населення України з 2014 р., загостривши ситуацію з лютого 2022 р.: у 2015 р. показник скоротився на 5,5 % порівняно з попереднім роком, враховуючи, що середній темп скорочення 1991–2014 рр. дорівнював 0,5 %; у 2025 р. чисельність населення зменшилась на 5,3 % порівняно з 2022 р. (ДССУ, 2025е).

Варто відзначити, що в Україні протягом 2011–2021 рр. при скороченні загальної чисельності населення (на 4466,3 тис. осіб або на 9,8 %) відбулось зменшення всіх основних абсолютних показників ринку праці, при цьому найбільшою мірою зменшилась чисельність робочої сили (на 3571,4 тис. осіб або на 17,1%) та зайнятого населення (на 3621,1 тис. осіб або на 18,8 %) (ДССУ, 2025а).

Починаючи з 2022 р., абсолютні показники щодо стану ринку праці практично є відсутніми, враховуючи сукупність соціально-економічних викликів, спричинених повномасштабною збройною агресією РФ проти України. Але низхідні тенденції щодо чисельності населення, зокрема робочої сили, залишились наявними, зважаючи на численні людські втрати в країні.

Важливим чинником зменшення чисельності населення України є його тривале природне скорочення. Відмінною рисою сучасного типу відтворення населення є зміни в його віковій структурі, які мають наслідком старіння населення – збільшення частки старших вікових груп на тлі скорочення питомої ваги дитячого контингенту. Україна за часткою осіб віком 65 років у населенні наразі входить до тридцятки найстаріших країн світу. Особливістю демографічного старіння в Україні є його переважна обумовленість процесом зниження народжуваності на тлі високої передчасної смертності, без стійкого довготривалого збільшення тривалості життя (Курило, 2023.с. 14).

Щодо показників ринку праці, результати аналізу структури зайнятого населення за віком свідчать про зменшення чисельності зайнятої молоді. Загальна чисельність зайнятих молодих людей віком 15-34 роки в період з 2017 р. до 2021 р. зменшилась на 790,2 тис. осіб (з 5622,6 до 4832,4 тис. осіб) або на 14,1 %. При цьому найбільше скорочення відбулось у групі 25–29 років – на 381,8 тис. осіб (з 2048,2 до 1666,4 тис. осіб) або на 18,64 %. Варто зауважити, що водночас за цей період підвищилася кількість зайнятих у вікових групах 35–39 років (на 6,0 %), 40–49 років (на 2,1 %), 50–59 років (на 0,9 %) (ДССУ, 2025b).

Серед зареєстрованих безробітних віковий розподіл теж зазнав значних змін протягом 2011-2023 рр. – відбулось зменшення частки молодих людей віком до 35 років:

- у 2011 р. серед зареєстрованих безробітних 42% належали до вікової категорії до 35 років; 23 % – від 35 до 44 років; 29 % – від 45 до 55 років; 6 % – понад 55 років (ДССУ, 2025g),
- у 2023 р.: 23 % належали до вікової категорії до 35 років; 30 % – від 35 до 44 років; 30 % – від 45 до 55 років; 17 % – понад 55 років (ДССУ, 2025f).

Крім того, протягом останніх років суттєво зменшилась ємність зареєстрованого ринку праці в Україні внаслідок світової пандемії COVID-19 та війни в країні (рис. 1): потреба ринку праці в 2023 р. дорівнювала менше 30 % ринку праці 2019 р. (кількість вакансій у 2023 р. порівняно з 2019 р. зменшилась на 71,4%). При цьому ринок праці України є працевнадлишковим.

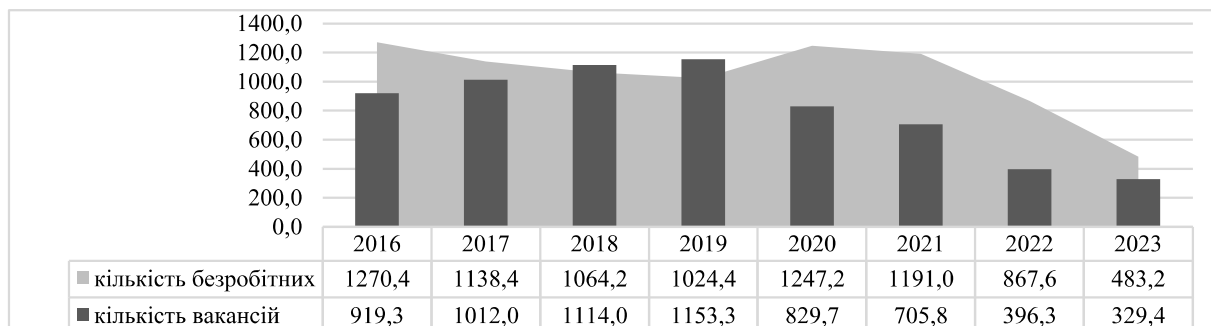

Рисунок 1. Динаміка обсягу зареєстрованого ринку праці України в 2016–2023 рр. (ДССУ, 2025f)

Окрім сукупності демографічних чинників, що впливають на ринок праці, вкрай важливо враховувати міграційні чинники.

Україна протягом всіх років незалежності є активним учасником міжнародних міграційних процесів. Військова агресія РФ проти України стала причиною збільшення кількості українських мігрантів у світі. Протягом 2011–2021 рр. для України при достатньо високих показниках міграційних потоків був характерний механічний приріст чисельності населення різної інтенсивності (рис. 2): у 2012 р. був найбільшим – 61,8 тис. осіб (через чемпіонат з футболу Євро-2012), у 2020 р. був найменшим – 7,2 тис. осіб (через пандемію COVID-19) (ДССУ, 2025d).

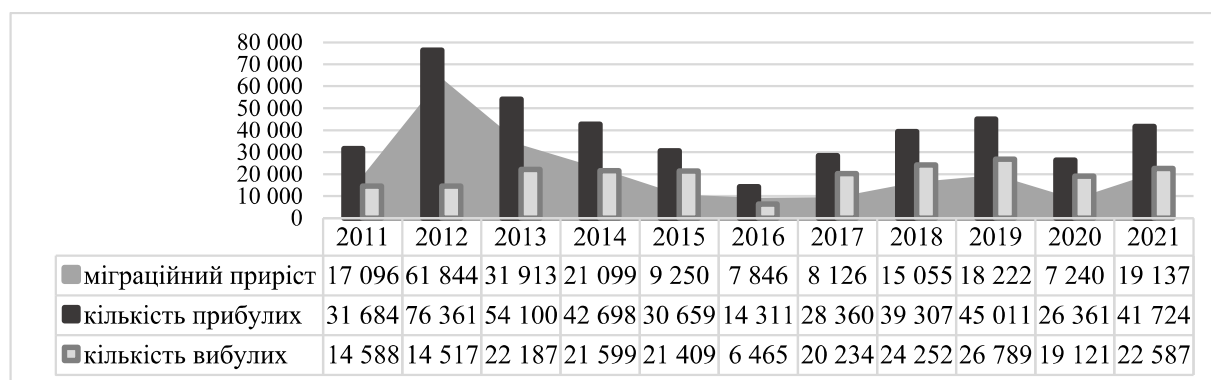

Рисунок 2. Міграційний рух населення України у 2011–2021 рр., тис. осіб (ДССУ, 2025d)

За результатами досліджень (Калініна, Ланська, Подунай, 2024), емігранти з України переважно прямували до країн із середнім рівнем доходу, при деякому зменшенні величин потоків до даної групи країн впродовж 1990–2020 рр., натомість до країн із високим рівнем доходу потоки мігрантів зростали. Провідну роль серед причин міграційних переміщень відігравала трудова міграція, що зумовлювала загострення проблеми забезпечення країни людськими ресурсами. Для України особливо актуальною є проблема відтоку талантів (так званий «brain drain»), що може мати значний негативний вплив на суспільство та економіку (Калініна, Ланська та Подунай, 2024, с. 22), знижуючи інноваційність і конкурентоспроможність економіки через втрати людського капіталу.

Щодо українських емігрантів після 24.02.2022 р., у січні 2025 р., за інформацією Верховного комісара ООН у справах біженців, у світі налічувалось 6,86 млн українських

біженців, з них 6,30 млн – у Європі, 0,56 млн – в інших країнах світу, а 3,56 млн осіб є внутрішньо переміщеними особами (ODP, 2025). Більшість вимушених українських мігрантів становлять жінки (близько 70 % усіх прибулих дорослих) та діти (близько 30 % усіх прибулих) (Калініна, Ланська та Подунай, 2024, с. 27), що прямим чином формує потенційні ризики прояву дисбалансів у структурі робочої сили України за гендерною та віковою ознакою в разі їх неповноценності. Отже, сучасні міграційні процеси формують значні виклики для ринку праці України, впливаючи на його структуру, обумовлюючи динаміку функціонування та розвитку.

Варто зазначити, що для кола чинників, що визначають конкурентоспроможність країн, належить здатність максимально ефективно використовувати потенціал людського капіталу – знання, навички, компетентності, здатність до навчання та адаптації. За даними Світового банку (UNDP, 2025), Україна у 2023 р. належала до групи країн із високим рівнем людського розвитку, посівши 87 місце серед 193 країн світу. При цьому показник середньої тривалості навчання залишається стабільним на рівні 11,1 року (табл. 1), що відображає накопичений освітній потенціал.

Таблиця 1

Динаміка індексу людського розвитку (*Human Development Index, HDI*) та його компонент в Україні у 2016–2023 рр. (UNDP, 2025)

Роки	Індекс людського розвитку (<i>Human Development Index, HDI</i>)	Очікувана тривалість життя при народженні, роки	Очікувана тривалість навчання, роки	Середня тривалість навчання, роки	ВНД на душу населення (за ПКС у дол. США 2021 р.)
2016	0,780	73,4	13,6	11,2	16348
2017	0,785	73,9	13,7	11,1	16885
2018	0,784	73,6	13,6	11,1	17479
2019	0,789	73,9	13,7	11,1	18193
2020	0,783	73,3	13,6	11,1	17821
2021	0,772	71,6	13,3	11,1	17517
2022	0,772	72,7	13,3	11,1	16044
2023	0,779	73,4	13,3	11,1	16933

Водночас позиція України є найнижчою серед європейських країн, що свідчить про нерівномірність перетворення освітнього та людського капіталу на економічні переваги. Загальна динаміка людського розвитку демонструє позитивний довгостроковий тренд (рис. 3): індекс людського розвитку зріс з 0,74 у 1991 р. до 0,78 у 2023 р., утримуючись із 2010 р. на рівні близько 0,78 (Пищуліна, Юрочко, Міщенко та Жаліло, 2018).

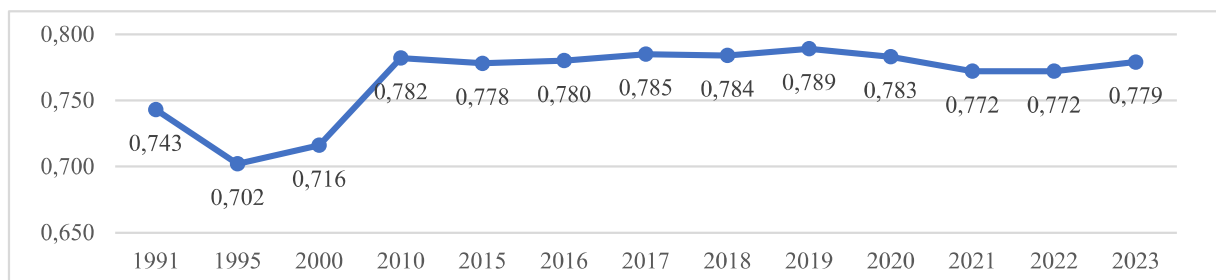

Рисунок 3. Динаміка індексу людського розвитку (*Human Development Index, HDI*) в Україні з 1991 до 2023 рр. (Пищуліна, Юрочко, Міщенко та Жаліло, 2018, с. 6)

Людський капітал, насамперед його висококваліфікований сегмент, виступає базовим чинником формування інноваційної економіки, що здатна забезпечувати стійкість до зовнішніх шоків і генерувати додану вартість. Креативне ядро людського капіталу с формують провідні вчені, викладачі, управлінці, вчителі та інші фахівці, що генерують інновації, створюють сприятливі умови для розвитку інноваційного процесу і високої якості

життя як результату (Пищуліна, Юрочко, Міщенко та Жаліло, 2018, с. 6). У цьому контексті одним із ключових індикаторів інноваційного потенціалу виступає кількість дослідників на 1 млн населення. У 2022 р. найвищі показники зафіксовано в Південній Кореї (9435 осіб на 1 млн населення), Данії (8736), Швеції (8624), Фінляндії (8073) та Норвегії (7395) (World Bank Open Data, 2025). Для порівняння: середній світовий рівень становить 1516 осіб на 1 млн населення, середній у країнах ЄС – 4649, тоді як в Україні – лише 586, що у 2,6 рази менше за світовий та у 7,9 рази – за середньоєвропейський (World Bank Open Data, 2025).

З огляду на це, показники наукового потенціалу України демонструють негативну динаміку: протягом 2010–2024 рр. чисельність дослідників скоротилась у 2,9 рази – з 182,48 до 63,85 тис. ос. (табл. 2) (ДССУ, 2025с).

Таблиця 2

Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, які мають науковий ступінь, в Україні у 2010–2024 рр. (ДССУ, 2025с)

Роки	Кількість працівників, задіяних у виконанні НДР – усього, осіб	З них мають науковий ступінь			
		доктора наук		доктора філософії (кандидата наук)	
		осіб	у % до загальної кількості працівників, задіяних у виконанні НДР	осіб	у % до загальної кількості працівників, задіяних у виконанні НДР
2010	182484	11974	6,6	46685	25,6
2011	175330	11677	6,7	46321	26,4
2012	164340	11172	6,8	42050	25,6
2013	155386	11155	7,2	41196	26,5
2014	136123	9983	7,3	37082	27,2
2015	122504	9571	7,8	32849	26,8
2016	97912	7091	7,2	20208	20,6
2017	94274	6942	7,4	19219	20,4
2018	88128	7043	8,0	18806	21,3
2019	79262	6526	8,2	16929	21,4
2020	78860	7060	9,0	17949	22,8
2021	68808	6614	9,6	15866	23,1
2022	53221	5531	10,4	13398	25,2
2023	58567	5822	9,9	14187	24,2
2024	63847	6318	9,9	15839	24,8

Зменшення відбулось не лише через еміграцію та воєнні чинники, а й унаслідок перекваліфікації наукових кадрів, що була інтенсивною ще до початку повномасштабної війни: з 2014 р. до 2024 р. кількість наукових установ зменшилася на 38,3 % (рис. 4). Така тенденція має системний характер і свідчить про депрофесіоналізацію наукового простору, що знижує доступність висококваліфікованої робочої сили та стримує інноваційний розвиток.

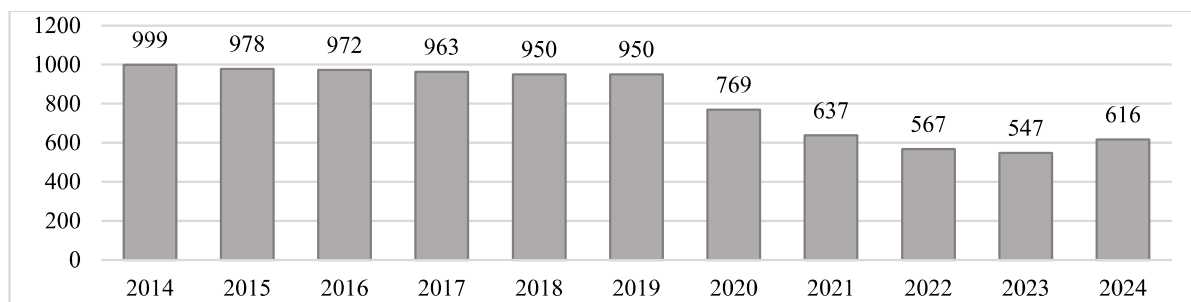

Рисунок 4. Динаміка кількості організацій, які здійснювали наукові дослідження і науково-технічні (експериментальні) розробки в Україні в 2014–2024 рр. (МОНУ, 2020, с. 7; МОНУ, 2025, с. 17)

Додатковим індикатором зниження інноваційної спроможності виступає рівень наукоємності ВВП. За даними Державної служби статистики України, протягом останніх 11 років відзначається стійка тенденція до скорочення витрат на науково-технічну діяльність (рис. 5): у 2010 р. вони становили 0,75% ВВП, у 2022-2023 рр. 0,33%, а у 2024 р. – незначно зросли до 0,37% (МОНУ, 2025, с. 21). Для порівняння: середній показник країн ЄС перевищує 2% ВВП, що підтверджує наявність суттєвого розриву у фінансовому забезпеченні інноваційного сектору.

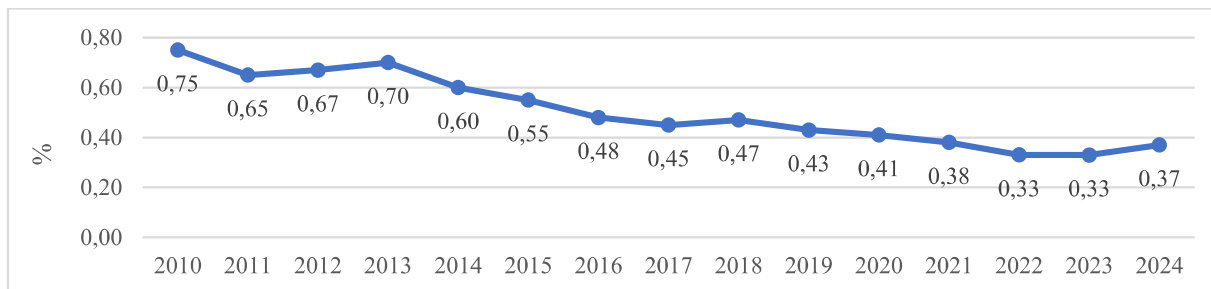

Рисунок 5. Динаміка наукоємності ВВП в Україні в 2010–2024 рр., % (МОНУ, 2025, с. 21)

Таким чином, незважаючи на відносно високий рівень людського розвитку та значний освітній потенціал, Україна стикається з наростанням диспропорцій між якістю людського капіталу та можливостями його повноцінної реалізації в межах національної економіки. Втрата науковців, скорочення дослідницької інфраструктури, недостатній рівень державних і корпоративних інвестицій у науково-технічний сектор та обмежені стимули для висококваліфікованої праці формують середовище, у якому відтворення та розвиток людського капіталу стає ускладненим.

Ці структурні виклики посилюються впливом зовнішніх і внутрішніх чинників – безпековими ризиками, депопуляцією та старінням населення, масштабною міграцією, технологічною нерівністю та зростаючою конкуренцією за висококваліфіковані кадри з боку інших країн. У результаті формується комплекс системних ризиків для трудових ресурсів як внутрішнього, так і міжнародного ринку праці за участю України.

Висновки. Проведене дослідження дозволило встановити, що трансформація трудових ресурсів міжнародного ринку праці у XXI ст. набуває системного та багатовимірного характеру, формуючись під впливом цифровізації, міграційних процесів, демографічних тенденцій, інноваційних зрушень і геополітичних викликів. Міжнародний ринок праці дедалі більше функціонує як нелінійна й асиметрична система, що характеризується високою мобільністю людських ресурсів, зростанням конкуренції між країнами за висококваліфіковані кадри, поширенням гнучких і платформних форм зайнятості, а також ускладненням механізмів балансування попиту й пропозиції праці.

Прояв зазначених тенденцій в Україні має комплексний і синергетичний характер. Демографічне скорочення населення, старіння робочої сили, зменшення ємності ринку праці, погіршення вікової структури зайнятості, масштабна міграція населення та відтік талантів формують стійкі ризики дефіциту робочої сили. До цього додається істотне звуження наукового потенціалу країни, зумовлене скороченням чисельності дослідників і наукових установ та низьким рівнем фінансування інноваційної сфери. Усе це створює розрив між наявним освітнім потенціалом і можливостями його реалізації у національній економіці, що негативно позначається на конкурентоспроможності України на глобальному ринку праці. Це актуалізує необхідність пошуку нових підходів до формування та реалізації політики трудових ресурсів, зорієнтованої на збереження, розвиток і повернення людського капіталу, а також на інтеграцію України до глобальних механізмів координації трудових і міграційних потоків.

Бібліографічний список

- ДССУ, 2025а. *Демографічна та соціальна статистика*. Державна служба статистики: офіційний сайт. [онлайн] Доступно: <<https://www.ukrstat.gov.ua/>> [Дата звернення 11 лютого 2025]
- ДССУ, 2025b. *Зайнятість населення за статтю, типом місцевості та віковими групами*. Державна служба статистики: офіційний сайт. [онлайн] Доступно: <https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/rp.htm> [Дата звернення 11 лютого 2025]
- ДССУ, 2025c. *Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, які мають науковий ступінь (2010-2024)*. Державна служба статистики: офіційний сайт. [онлайн] Доступно: <https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm> [Дата звернення 11 лютого 2025]
- ДССУ, 2025d. *Міграційний рух населення (1990-2022)*. Державна служба статистики: офіційний сайт. [онлайн] Доступно: <<https://www.ukrstat.gov.ua/>> [Дата звернення 11 лютого 2025]
- ДССУ, 2025e. *Населення (1990-2022)*. Державна служба статистики: офіційний сайт. [онлайн] Доступно: <https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ds.htm> [Дата звернення 11 лютого 2025]
- ДССУ, 2025f. *Попит та пропозиція на зареєстрованому ринку праці (у 2020 р.; у 2023 р.)*. Державна служба статистики: офіційний сайт. [онлайн] Доступно: <<https://old.dcz.gov.ua/analitics/67>> [Дата звернення 11 лютого 2025]
- ДССУ, 2025g. *Статистичний збірник «Економічна активність населення України у 2010 р.»*. Державна служба статистики: офіційний сайт. [онлайн] Доступно: <https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/11/Arch_ean_zb.htm> [Дата звернення 11 лютого 2025]
- Калініна, С. П., Булатова, О. В., Кушнарєнко, О. П., та Савченко, Е. О., 2022. *Розвиток світового ринку праці в умовах глобалізації: трансформаційний дискурс*. Монографія; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора С. П. Калініної, д-ра екон. наук, професора О. В. Булатової. Вінниця : ТВОРИ, 221 с.
- Калініна, С. П., Ланська, С. П. та Подунай, В. В., 2024. *Позиціонування України в сучасних міжнародних міграційних процесах*. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. Вип. 20. Т. 1. С. 19–31. [онлайн] Доступно: <<http://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/7143>> [Дата звернення 11 лютого 2025]
- Курило, І. О., 2023. *Населення України: нариси про демографічний стан країни у перше тридцятиріччя незалежності* / [І. Курило, С. Аксьонова, О. Гаврилюк та ін. ; відп. ред. І. О. Курило] ; Національна академія наук України, Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи. Київ : Наукова думка. 165 с. [онлайн] Доступно: <<https://idss.org.ua/arhiv/Naselennya.pdf>> [Дата звернення 11 лютого 2025]
- МОНУ, 2020. *Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність в Україні у 2019 р.: науково-аналітична доповідь* / Т.В. Писаренко, Т.К. Куранда та ін. К.: УкрІНТЕІ. 109 с. [онлайн] Доступно: <<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/nauka/informatsiyno-analitychni/2020/08/13/nadnaukaza2019-stisnuto.pdf>> [Дата звернення 11 лютого 2025]
- МОНУ, 2025. *Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність в Україні у 2024 р.: науково-аналітична доповідь* / Т.В. Писаренко, Т.К. Куранда та ін. К.: УкрІНТЕІ. 115 с.
- Пищуліна, О., Юрочко, Т., Міщенко, М., та Жаліло, Я. 2018. *Розвиток людського капіталу: на шляху до якісних реформ*. Центр Разумкова : Видавництво «Заповіт», 2018. 368 с.

- Bossavie, L., Ozden, C., Rude, B., and Zhou, L., 2025. *Impacts of the Russia-Ukraine Conflict on Migration from Central Asia*. The World Bank [online] Available at: <<https://thedocs.worldbank.org/en/doc/9fe224595c1ecfe9e508d7f3be205a8d-0080012025/related/D2-10-RUDE-15-00.pdf>> [Accessed 11 February 2025]
- ILO, 2021. *ILO Global Estimates on International Migrant Workers – Results and Methodology* – Third edition International Labour Office – Geneva: ILO. [online] Available at: <<https://www.ilo.org/publications/ilo-global-estimates-international-migrant-workers-%E2%80%93-results-and-1>> [Accessed 11 February 2025]
- ILO, 2024. *The work must be cited as follows: World Employment and Social Outlook: Trends 2024*. Geneva: International Labour Office. 113 p. DOI: <https://doi.org/10.54394/HQAE1085>
- ODP, 2025. *Ukraine situation Flash Update #77*. The Operational Data Portal, UNHCR. [online] Available at: < <https://www.unhcr.org/media/ukraine-situation-flash-update-77> > [Accessed 11 February 2025]
- OECD, 2024. *International Migration Outlook 2024*, OECD. Publishing, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/50b0353e-en>
- The World Bank, 2025. *Monitoring Living Conditions in Ukraine: Fall 2025 Update*. 10 p. [online] Available at: <<https://thedocs.worldbank.org/en/doc/7a038d8198d79e7979898da40195c73b-0080012025/original/Listening-to-Ukraine-Update-Fall-2025.pdf>> [Accessed 11 February 2025]
- UNDP, 2025. *Human Development Index (HDI) by United Nations Development Programme*. [online] Available at: <<https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>> [Accessed 11 February 2025]
- UNPD Data Portal, 2025. *Population of Ukraine from 1991-2025*. [online] Available at: <<https://population.un.org/dataportal/data/indicators/49/locations/804/start/1991/end/2025/table/pivotbylocation?df=2a089c8f-1f41-465f-b848-128e0f01291a>> [Accessed 11 February 2025]
- WEF, 2025. *The Future of Jobs Report 2025*. The World Economic Forum. [online] Available at: <<https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2025/>> [Accessed 11 February 2025]
- World Bank Open Data, 2025. *Researchers in R&D (per million people)* [online] Available at: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.SCIE.RD.P6?end=2023&most_recent_value_desc=false&start=2015> [Accessed 11 February 2025]

References

- Bossavie, L., Ozden, C., Rude, B., and Zhou, L., 2025. *Impacts of the Russia-Ukraine Conflict on Migration from Central Asia*. The World Bank [online] Available at: <<https://thedocs.worldbank.org/en/doc/9fe224595c1ecfe9e508d7f3be205a8d-0080012025/related/D2-10-RUDE-15-00.pdf>> [Accessed 11 February 2025]
- DSSU, 2025a. *Demografichna ta sotsialna statystyka [Demographic and social statistics]*. Derzhavna sluzhba statystyky: ofitsiyni sait. [online] Available at: <<https://www.ukrstat.gov.ua/>> [Accessed 11 February 2025] (in Ukrainian)
- DSSU, 2025b. *Zainiatist naseleennia za stattiu, typom mistsevosti ta vikovymy hrupamy [Employment by gender, type of locality and age groups]*. Derzhavna sluzhba statystyky: ofitsiyni sait. [online] Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/rp.htm> [Accessed 11 February 2025] (in Ukrainian)

- DSSU, 2025c. *Kilkist pratsivnykiv, zadiianykh u vykonanni naukovykh doslidzhen i rozrobok, yaki maiut naukovyi stupin (2010-2024) [Number of employees involved in scientific research and development with a scientific degree (2010-2024)]*. Derzhavna sluzhba statystyky: ofitsiyni sait. [online] Available at: <https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm> [Accessed 11 February 2025] (in Ukrainian)
- DSSU, 2025d. *Mihratsiyni rukh naseleння (1990-2022) [Migration movement of the population (1990-2022)]*. Derzhavna sluzhba statystyky: ofitsiyni sait. [online] Available at: <<https://www.ukrstat.gov.ua/>> [Accessed 11 February 2025] (in Ukrainian)
- DSSU, 2025e. *Naseleння (1990-2022) [Population (1990-2022)]*. Derzhavna sluzhba statystyky: ofitsiyni sait. [online] Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ds.htm> [Accessed 11 February 2025] (in Ukrainian)
- DSSU, 2025f. *Popyt ta propozytsiia na zareiestrovanomu rynku pratsi (u 2020 r.; u 2023 r.) [Demand and supply on the registered labor market (in 2020; in 2023)]*. Derzhavna sluzhba statystyky: ofitsiyni sait. [online] Available at: <<https://old.dcz.gov.ua/analitics/67>> [Accessed 11 February 2025] (in Ukrainian)
- DSSU, 2025g. *Statystychnyi zbirnyk «Ekonomiczna aktyvnist naseleння Ukrainy u 2010 r.» [Statistical collection "Economic activity of the population of Ukraine in 2010"]*. Derzhavna sluzhba statystyky: ofitsiyni sait. [online] Available at: <https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/11/Arch_ean_zb.htm> [Accessed 11 February 2025] (in Ukrainian)
- ILO, 2021. *ILO Global Estimates on International Migrant Workers – Results and Methodology – Third edition* International Labour Office – Geneva: ILO. [online] Available at: <<https://www.ilo.org/publications/ilo-global-estimates-international-migrant-workers-%E2%80%93-results-and-1>> [Accessed 11 February 2025]
- ILO, 2024. *The work must be cited as follows: World Employment and Social Outlook: Trends 2024*. Geneva: International Labour Office. 113 p. DOI: <https://doi.org/10.54394/HQAE1085>
- Kalinina, S. P., Bulatova, O. V., Kushnarenko, O. P., ta Savchenko, E. O., 2022. *Rozvytok svitovoho rynku pratsi v umovakh hlobalizatsii: transformatsiyni dyskurs [Development of the world labor market in the context of globalization: transformational discourse]*. Monohrafiia; za zah. red. d-ra ekon. nauk, profesora S. P. Kalininoi, d-ra ekon. nauk, profesora O. V. Bulatovoi. Vinnytsia : TVORY, 221 p. (in Ukrainian)
- Kalinina, S. P., Lanska, S. P., ta Podunai, V. V., 2024. *Pozytsionuvannia Ukrainy v suchasnykh mizhnarodnykh mihratsiinykh protsesakh [Positioning of Ukraine in modern international migration processes]*. Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu. Vyp. 20. T. 1. Pp. 19–31. [online] Available at: <<http://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/7143>> [Accessed 11 February 2025] (in Ukrainian)
- Kurylo, I. O., 2023. *Naseleння Ukrainy: narysy pro demohrafichnyi stan krainy u pershe trydtsiatyrichchia nezalezhnosti [Population of Ukraine: essays on the demographic state of the country in the first thirty years of independence]* / [I. Kurylo, S. Aksonova, O. Havryliuk ta in. ; vidp. red. I. O. Kurylo] ; Natsionalna akademiia nauk Ukrainy, Instytut demohrafii ta sotsialnykh doslidzhen imeni M. V. Ptukhy. Kyiv : Naukova dumka. 165 p. [online] Available at: <<https://idss.org.ua/arhiv/Naseleння.pdf>> [Accessed 11 February 2025] (in Ukrainian)
- MONU, 2020. *Naukova, naukovo-tekhnichna ta innovatsiina diialnist v Ukraini u 2019 rotsi: naukovo-analitychna dopovid [Scientific, scientific-technical and innovative activity in Ukraine in 2019: scientific-analytical report]* / T.V. Pysarenko, T.K. Kuranda ta in. K.: UkrINTEI. 109 p. [online] Available at: <<https://mon.gov.ua/static->

- objects/mon/sites/1/nauka/informatsiyno-analitychni/2020/08/13/nadnaukaza2019-stisnuto.pdf> [Accessed 11 February 2025] (in Ukrainian)
- MONU, 2025. *Naukova, naukovo-tekhnichna ta innovatsiina diialnist v Ukraini u 2024 rotsi: naukovo-analitychna dopovid [Scientific, scientific-technical and innovative activity in Ukraine in 2024: scientific-analytical report]* / T.V. Pysarenko, T.K. Kuranda ta in. K.: UkrINTEI. 115 p. (in Ukrainian)
- ODP, 2025. *Ukraine situation Flash Update #77*. The Operational Data Portal, UNHCR. [online] Available at: <<https://www.unhcr.org/media/ukraine-situation-flash-update-77>> [Accessed 11 February 2025]
- OECD, 2024. *International Migration Outlook 2024*, OECD. Publishing, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/50b0353e-en>
- Pyshchulina, O., Yurochko, T., Mishchenko, M., ta Zhalilo, Ya., 2018. *Rozvytok liudskoho kapitalu: na shliakhu do yakisnykh reform [Human capital development: on the way to qualitative reforms]*. Tsentr Razumkova : Vydavnytstvo «Zapovit», 2018. 368 p. (in Ukrainian)
- The World Bank, 2025. *Monitoring Living Conditions in Ukraine: Fall 2025 Update*. 10 p. [online] Available at: <<https://thedocs.worldbank.org/en/doc/7a038d8198d79e7979898da40195c73b-0080012025/original/Listening-to-Ukraine-Update-Fall-2025.pdf>> [Accessed 11 February 2025]
- UNDP, 2025. *Human Development Index (HDI) by United Nations Development Programme*. [online] Available at: <<https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>> [Accessed 11 February 2025]
- UNPD Data Portal, 2025. *Population of Ukraine from 1991-2025*. [online] Available at: <<https://population.un.org/dataportal/data/indicators/49/locations/804/start/1991/end/2025/table/pivotbylocation?df=2a089c8f-1f41-465f-b848-128e0f01291a>> [Accessed 11 February 2025]
- WEF, 2025. *The Future of Jobs Report 2025*. The World Economic Forum. [online] Available at: <<https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2025/>> [Accessed 11 February 2025]
- World Bank Open Data, 2025. *Researchers in R&D (per million people)* [online] Available at: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.SCIE.RD.P6?end=2023&most_recent_value_desc=false&start=2015> [Accessed 11 February 2025]

Стаття надійшла до редакції 13.02.2025

Lanska S.

LABOR RESOURCE PROVISION OF THE INTERNATIONAL LABOR MARKET: CURRENT CHALLENGES FOR UKRAINE

The article is devoted to the study of contemporary challenges in the transformation of labor resource provision in the international labor market and their manifestations in Ukraine. The research concludes that the international labor market is characterized by structural dynamism and asymmetry of development and proposes a set of actual problems and systemic challenges in the sphere of labor resource provision. These include: the imbalance between labor demand and supply and skills mismatch; the growing prevalence of non-standard and platform-based forms of employment; large-scale migration flows and depopulation risks for donor countries; technological transformation and the risk of job displacement; the uneven distribution of the benefits of globalizations and rising inequality; geopolitical shocks and their impact on access to labor ; regulatory gaps and the need for international coordination of labor market

policies. It is emphasized that these global challenges exert a significant influence on Ukraine, amplified by internal structural factors.

The study analyses the dynamics of labor market indicators in Ukraine, including the demographic situation, migration flows and the structure of the labor force. The results demonstrate a substantial reduction in the total population and labor force, a shrinking labor market capacity, as well as shifts in labor force structure (ageing of the workforce, slow recovery dynamics, etc.). The research also identifies signs of declining scientific potential in the country, driven by a decrease in the number of researchers and scientific institutions and a low level of financing of the innovation sphere. This leads to a widening gap between Ukraine's available educational potential and the opportunities for its realization in the national economy. Consequently, a set of systemic risks has emerged for labor resource provision in both domestic and international labor markets.

The article concludes by formulating recommendations aimed at updating approaches to labor resource policy, with a focus on the preservation, development, and return of human capital, as well as the integration of Ukraine into global mechanisms for regulating labor and migration flows.

Keywords: *labor resource provision, labor market, international labor market, labor resource flows, employment, workforce, migration, globalization, digitalization.*